

Jetreni – hepatalni, hepatički ili hepatični?

Klječanin Franić, Ž.

30

U biomedicinskim se višerječnim nazivima u značenju pridjeva *jetreni* upotrebljavaju i tri internacionalne pridjevne varijante: *hepatični*, *hepatički* i *hepatalni*. Primjerice na stranici multimodalne digitalne platforme *Hrvatska elektronička medicinska edukacija – HeMED* upotrebljava se varijanta *hepatalni*: *hepatalna fibroza* i *hepatalni hidrotoraks*. *Englesko-hrvatski medicinski rječnik* (ur. Branimir Jernej, 2006.) složene engleske nazive koji u svom sastavu imaju pridjev *hepatic* prevodi kao *jetreni* ili *hepatički*: *hepatic blood flow – jetreni krvni optok*, *hepatic glycogen – jetreni glikogen*, *hepatic coma – hepatička koma*, *hepatic duct system – sustav hepatičkih vodova*. *Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja* (ur. I. Padovan, 2006.) sadržava pridjevne varijante *jetreni* i *hepatični*, pa primjerice u slučaju naziva *hepatični zadah* upućuje na preporučeni naziv *jetreni zadah*, a kod naziva *jetrena koma* upućuje na naziv *hepatična koma*. Sva su četiri pridjeva sinonimi što znači da imaju različite izraze, a isti sadržaj i da su u različitim kontekstima zamjenjivi. No jesu li oni na normativnoj razini jednako rangirani, tj. koju bi varijantu trebalo upotrebljavati?

U znanstvenom i stručnom terminološkom sustavu sinonimija se ne preporučuje te je potrebno među pridjevnim varijantama odabrati onu koja je usklađena s terminološkim načelima i standardno-jezičnom normom hrvatskog jezika. Značenje je navedenih pridjeva 'koji se odnosi na jetru'. Prema terminološkim smjernicama prednost ima domaći naziv pred stranim, stoga bi u ovom slučaju prednost pred ostalim varijantama imao pridjev *jetreni*: *hepatalni enzimi > jetreni enzimi*, *hepatična arterija > jetrena arterija*, *hepatička porta > jetrena vrata*.

No s obzirom na to da se jezik biomedicine temelji na klasičnim jezicima te da latinski i grčki jezik u biomedicinskom nazivlju imaju povlašten status iz više razloga (ekonomičnost, velike tvorbene mogućnosti te prozirnost i prepoznatljivost u različitim nacionalnim jezicima), opravdana je upotreba posuđenica iz klasičnih jezika.

Pridjevi *hepatični*, *hepatički* i *hepatalni* potječu od grčke riječi *hêpar* (*jetra*) koja je preuzeta u latinski medicinski jezik (*hepaticus*) te iz latinskog u druge nacionalne jezike (engleski *hepatic*, francuski *hépatique*, njemački *hepatisch*, španjolski *hepático* itd.). Varijanta *hepatalni* tvorena je prema analogiji s drugim preuzetim latinskim pridjevnim oblicima (*hormonalis* → *hormonalni*, *cranialis* → *kranijalni* i dr.). No s obzirom na to da je latinski oblik ovog pridjeva *hepaticus*, a ne *hepatalis*, pravilno bi tvoren hrvatski ekvivalent bio *hepatični*, a ne *hepatalni*. Naime latinski sufiks *-icus* u hrvatskom je jeziku preuzet u varijantama *-ičan*, *-ični* i *-ički* (*ischaemicus* → *ishemičan*, *asthmaticus* → *astmatični*, *diabeticus* → *dijabetički*). Kod pridjevnih posuđenica koje u hrvatskom jeziku imaju usporednu tvorbu sufiksima *-ični* i *-ički* preporučuje se tvorba sufiksom *-ični* (*glotički* > *glotični*, *dendritički* > *dendritični*, *adrenergički* > *adrenergični*), pa bi prema tome pravilno tvoren pridjev među navedenim trima varijantama bio – *hepatični*.

Pridjevi *hepatalni* i *hepatički* se, dakle, ne preporučuju u složenim biomedicinskim nazivima, a preporučuje se upotreba pridjeva koji su usklađeni s terminološkim načelima i tvorbenom normom standardnog jezika – *jetreni* i *hepatični*.

Preporučeni pridjev	Dopušteni pridjev	Nepreporučeni pridjev
jetreni	hepatični	hepatalni

Željana KLJEČANIN FRANIĆ, prof., Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu